

СТРАТЕГІЇ ТА МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Масленніков Є.І., д.е.н., доц.
Денисенко А.М.

Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова, м. Одеса

Роль інновацій в економіці та в суспільстві досліджували: Ф. Янсен, А. Ю. Єгоров, Е. Менсфілд, Л. Браун, А. А. Дагаєв, І. Ф. Пригожий, С.В.Філіппова, Н. Л. Фролова, та ін. Істотний внесок у дослідження ролі інновацій в економічному розвитку та підвищенні конкурентоспроможності національної економіки зробили наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених: І. Алексєєва, О. Кузьміна, В. Амітана, Б. Буркинського, М.Войнаренка, О. Виноградової, А. Дагаєва, П. Друкера, Б. Йонсона, Дж. М. Кейнса, В. Гейця, К. Маркса, А. Маршала, М. Портера, А. Поручника, К. Прахалада, Е. Райнерта, А. Садекова, Дж. Сакса, П. Самуельсона, Б. Скотта, І. Фішера, Г. Хамеля, В. Хартмана, Х. Чесброу, М. Чумаченка, А. Шпітгофа, К. Штальмана, Й. Шумпетера.

Державна стратегія інноваційного розвитку вимагає переорієнтації усіх виробничих структур на інноваційний шлях, тобто розробку індивідуальних стратегій інноваційного розвитку. Виходячи з класифікації інновацій, кожен суб'єкт господарювання формулює свою стратегію, що відповідає її стратегічним цілям, ресурсним можливостям і конкурентним перевагам на цільовому ринку. Залежно від характеру інновацій, які вибирає господарюючий суб'єкт, напрями інноваційної діяльності можна класифікувати за такими ознаками (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація напрямів інноваційної діяльності суб'єкта господарювання

Ознаки	Види інновацій	Характеристика
По виду об'єкта	Інноваційний продукт	Нововведення, що має фізичну форму готового принципово нового або вдосконаленого виробу, який виходить у цій формі (передусім у формі товару) за межі суб'єкта господарювання. Цей тип інновацій потребує значних інвестицій, оскільки розроблення нових продуктів передбачає проведення НДДКР, розроблення інновацій-процесів
	Інноваційний процес	Технічне, виробниче й управлінське вдосконалення, яке зменшує вартість виробництва продукту, що існує. Ці інновації менш ризикові, ніж продуктові, і в низці випадків менш капіталомісткі
	Маркетингові інновації	Полягають в освоєнні нових ринків або сегментів ринку
По ролі й реалізації стратегічних цілей	Поліпшуючі інновації	Припускають якісні зміни у всіх або окремих видах діяльності, що призводить до підвищення ефективності виробництва і конкурентоспроможності
	Стратегічні інновації	Створення нових видів або напрямів діяльності, що дозволяють покращувати існуючі види на довгостроковий період

Ознаки	Види інновацій	Характеристика
За значенням для розвитку	Випереджаючі інновації	Повинні створювати передумови для успішного розвитку фінансово-господарської діяльності з урахуванням очікуваних (прогнозованих) змін зовнішнього середовища. Випереджаючі інновації на промисловому підприємстві можуть бути не такими унікальними для цієї галузі, але вони дозволяють трансформувати внутрішні умови для стійкого розвитку у відповідність з динамікою зміни чинників зовнішнього середовища
	Подальші інновації	Створюються як реакція на фактичну зміну факторів зовнішнього середовища
По терміну реалізації	Короткострокові	Термін: 1 – 2 роки
	Середньострокові	Термін: до 5 років
	Довгострокові	Термін: більше 5 років
	З необмеженим тимчасовим горизонтом	Термін: необмежений
За ступенем охоплення інноваційної діяльності	Локальні інновації	Стосуються якісних змін в одному виді діяльності або однієї бізнес-одиниці
	Комплексні інновації	Зачіпають декілька видів діяльності або напрямів. Комплексні інновації відбиваються в корпоративній стратегії. У диверсифікованій компанії існують два види стратегій: стратегії бізнес-одиниць і корпоративна стратегія (для організації в цілому)
За ролі у виробничому процесі	Основні інновації	Зачіпають виробничі, технологічні, постачальницькі та збутові процеси, тобто всю виробничу систему
	Додаткові інновації	Стосуються всієї системи обслуговуючих підсистем виробництва, включаючи і організаційно-управлінські структури. Вони супроводжують реалізацію основних інновацій
За призначенням інноваційної діяльності	Базисні (фундаментальні) інновації	Радикально трансформують існуючі напрямки діяльності або дозволяють створювати нові види діяльності, що сприяє посиленню конкурентоспроможності суб'єкта господарювання в цілому
	Модифікуючі інновації	Супроводжують реалізацію базисних інновацій та розвиток бізнесу в цілому
	Псевдоінновації (додаткові)	Відносяться зовнішні зміни продуктів або процесів, що не несуть якісних змін, а отже, новизни для споживача. Вони є основою для зміни асортименту товарів і інструментом для маркетингової політики

Аналізуючи існуючі моделі стратегії інноваційної діяльності і види інновацій, слід зазначити, що інноваційні процеси в тому або іншому ступені зачіпають всі види діяльності: організаційної, управлінської, виробничої, фінансової та інвестиційної. Тому розробка стратегії інноваційної діяльності носить комплексний і системний характер.

Комплексність полягає в тому, що розробка стратегій інноваційної діяльності вимагає всебічного аналізу як всієї зовнішньої (політичних, економічних, соціальних, науково-технічних чинників) довкілля, так і внутрішніх чинників виробництва (вся система внутрішніх ресурсів). Враховуючи весь комплекс факторів зовнішнього середовища, керівникам організації слід чітко визначити систему конкурентних переваг, а вже на цій основі вибирати тип і формулювати індивідуальну стратегію розвитку, включаючи і напрями інноваційної діяльності.

Системний характер розробки стратегії інноваційної діяльності полягає в тому, що будь-яке промислове підприємство є простою або складною господарською системою як єдине ціле. Будь-яка система складається з елементів або підсистем (організаційно-управлінської, виробничої, збутової, фінансової і т.д.). Зв'язок між підсистемами носить системний характер, тобто результати діяльності однієї підсистеми впливають на результати діяльності іншої. Динаміка цих взаємодій відбивається на якісних характеристиках як проміжних результатів, так і кінцевих. Тому зміни в одній з підсистем завжди впливають на зміни в іншій. Ланцюжок якості результатів усіх видів діяльності створює ланцюжок цінностей, який зрештою формує нову якість кінцевого продукту як результату діяльності промислового підприємства в цілому. Отже, будь-який вид інноваційної діяльності повинен як реакція впливати на формування ланцюгової реакції змін в усіх видах діяльності.

В умовах динамічної зміни ринкової ситуації розробка стратегії носить суто індивідуальний характер і суть її полягає в тому, що кожна господарююча організація повинна знаходити свою унікальну позицію на ринку виходячи з системного аналізу своїх конкурентних переваг.

Ієрархія стратегічних цілей визначає і ієрархію стратегій, тобто правил по досягненню цих цілей. На основі цього принципу можна зробити наступне угруповання стратегій суб'єкта господарювання (по ієрархічних рівнях):

- *корпоративні стратегії* розробляються для компаній, що діють в декількох сферах бізнесу, тобто для корпоративних організацій. На цьому рівні приймаються рішення про напрями інноваційної діяльності, закупівлі, продажі, ліквідації, перепрофілювання тих або інших сфер бізнесу, розраховуються стратегічні відповідності між окремими сферами бізнесу, розробляються плани диверсифікації, здійснюється глобальне управління фінансовими ресурсами і інвестиційною діяльністю;

- *стратегії сфер бізнесу*, що є недиверсифікованими організаціями, або абсолютно незалежними. Як правило, на цьому рівні розробляється і реалізується стратегія, що базується на корпоративному стратегічному плані або індивідуальній особливості видів діяльності;

По суті, ці два рівні ієрархії можна було б об'єднати в одну генеральну стратегію функціонування, що і відбувається у разі не диверсифікованості суб'єкта господарювання.

- *функціональні стратегії* керівників функціональних сфер: фінансів, маркетингу, НДДКР, виробництва, управління персоналом і т.д.;

- *лінійні стратегії* розробляються на рівні керівників підрозділів організації або її представництв, філій.

Останні два рівні стратегій прийнято називати похідними генеральної стратегії, оскільки стратегії більш високого рівня обумовлюють загальний напрям і правила поведінки промислового підприємства, які враховуються і визначають відповідні функціональні і лінійні стратегії.

Вибір стратегії інноваційної діяльності залежить від вибору тих інновацій, які можуть зміцнити стійкий стан суб'єкта господарювання на профільному ринку і змінити якісні характеристики кінцевого продукту або економічні параметри господарської діяльності.

Інноваційна стратегія промислового підприємства в умовах конкуренції повинна не тільки забезпечити досягнення поставлених цілей, але й досягнути їх кращими результатами, інакше підприємство не витримає конкурентної боротьби за ринок збуту своєї продукції [2].

Успіх на цьому шляху залежить від механізму поєднання розвитку наукової ідеї, її розробки, впровадження результату та споживання.

На умови і зміст формування інноваційної стратегії суб'єкта господарювання впливають: позиція керівництва щодо інновацій; сфера фундаментальних і прикладних досліджень; система управління інноваціями; оцінка результатів; відкриття; патенти; інвестиції; інноваційний потенціал підприємства.

На сьогоднішній момент немає країни, де економічне змагання за лідерство на світових ринках не було пов'язано з інноваціями. Ще більшою мірою це стосується нашої держави, адже створити і особливо утримати національні конкурентні переваги, реалізувати їх в економіці глобального ринку можна лише шляхом інноваційного розвитку. Таким чином, основою нового стратегічного курсу, його визначальним пріоритетом для нашої країни мають стати розроблення та реалізація програми, спрямованої на інноваційний розвиток. Необхідно змінити пріоритети промислової політики України та здійснити переорієнтування промислового комплексу на переважний розвиток високотехнологічних галузей. Інноваційний розвиток дозволить досягти необхідного рівня конкурентоспроможності продукції з метою вільного конкурування на світових ринках.

Література

1. Бжуска Я. Інноваційні моделі бізнесу // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2008. – № 628. – С.29-35.
2. Богма О.С., Болдуева О.В., Роль інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки // Вісник Запорізького національного університету №3 (7), 2010, С. 166-170.
3. Масленніков Є.І. Методологічні та практичні засади дослідження системи управління фінансовою стійкістю промислового підприємства [моногр.] / Є.І. Масленніков. – Одеса : Прес-кур'єр, 2015. – 316 с.
4. Масленніков Є.І. Економічна характеристика методів оцінки ліквідності балансу на підприємствах машинобудування та металообробки: [Електронний ресурс] / Є.І. Масленніков // Економіка: реалії часу. – 2012. – № 1 (2). – С. 59-64.
5. Свірідова С.С. Управління ризиками життєвого циклу інноваційного проекту. [Електронний ресурс] / С.С. Свірідова, Ю.О. Плонська // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2011. – № 1 (1). – С. 103-108. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2011/n1.html>.
6. Войнаренко М.П. Управління ризиками в інноваційній діяльності / М.П. Войнаренко, О.І. Гончар, Тадеуш Трочіковскі // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2014. - №4. – Т.3. – С.7-11.
7. Філіппова С.В. Управління розвитком інноваційно-активного промислового підприємства на засадах контролінгу: нові реалії та завдання: [моногр.] / Н.М. Селіванова, С.В. Філіппова – Одеса: ОНПУ, вид-во «ВМВ» – 2014. – 181 с.
8. Філіппова С.В. Інноваційний розвиток вітчизняних промислових підприємств: основні проблеми та тенденції / С.В. Філіппова, П.В. Воронжак // Економічні інновації: зб. наук. пр. Ін-т проблем ринку та екон.-еколог. дослідж. НАН України. – О.: ІПРЕД НАН України, вип.60, кн. III. – 2015. – С.336 – 341.